

מפי כהן

שיעורו השבועי של

מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

לעילוי נשמת מו"ח הרה"ג המקובל הרב אליהו עטייה זצ"ל

ספר יהושע פרק יד

כלב פועל להופעת מלכות יהודה

ראשי נרקים:

יהושע ממשיך את דרכו של משה ✦ שוב עומד 'יהודה' מול 'יוסף' ✦ הגיע הזמן לכינון המלוכה ✦ ויהס כלב את העם ✦ כלב נלחם כגיבור עם יצרו ✦ כלב מוגיע עם פמליה של מלווים ✦ כלב ניצל מעצת המרגלים בגבורה ✦ כוחו של כלב ככוחו בצעירותו ✦ פנייתו של כלב יחד עם פמלייתו ✦ שם שמים שגור על לשונו ✦ האדם הגדול בענקים

יהושע ממשיך את דרכו של משה

חלוקת הארץ לנחלה החלה בפרק הקודם, כאשר שבטי עבר הירדן היו הראשונים, וכעת באה חלוקת ארץ כנען לתשעה וחצי השבטים הנותרים.

פעמיים מדגיש הכתוב כי החלוקה לנחלות היתה בדיוק ובדקדוק לפי מצוות ה', "כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד מֹשֶׁה... כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה..."¹

בפרקנו מתוארת חלוקת הארץ לתשעה שבטים וחצי. תשעה וחצי כיצד? מתוך שניים עשר שבטים, שניים וחצי שבטים קיבלו נחלתם בעבר הירדן המזרחי, ומכיוון שללויים לא ניתנה נחלת שבט אלא ניתנו להם 'ערים לשבת' בתוך השבטים, נותרו שמונה וחצי שבטים, אבל בני יוסף נתחלקו כבר על ידי יעקב אבינו לשני שבטים - אפרים ומנשה, "אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהִיוּ לִי"². וכתב האברבנאל³:

"רוצה לומר, אם משה חילק מנשה ועשה ממנו שני חלקים, החצי שנחל מעבר לירדן והחצי שלא הנחיל שמה והנחילו יהושע, כך אלעזר ויהושע וראשי האבות חילקו בית יוסף בחלוקתם ועשאו שני מטרות - מנשה ואפרים, ועשו זה לפי שיעקב בנבואתו עשאו שנים, והאל עשאו שני שבטים.

ואם משה לא נתן ללויים נחלה בתוכם, ככה יהושע בחלוקתו לא נתן ללויים חלק בארץ, כי אם ערים לשבת ומגרשיהם למקניהם ולקנינם, והיה זה אם כן אליהם מיד בני ישראל ואינו שלהם כי אין להם חלק בארץ...

ולכן חתם הדברים 'כאשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל' וגו', רוצה לומר שחילקו את הארץ כמו שחילקה משה".

כשם שמשה רבנו חילק את שבט מנשה לשנים, וקבע משכנו של מחצית השבט בעבר הירדן המזרחי ומחציתו בארץ כנען, כך

פרק יד

חלוקת הארץ לתשעה שבטים וחצי

"וְאֵלֶּה אֲשֶׁר נָחֲלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר נָחֲלוּ אוֹתָם אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: בְּגוֹרֵל נָחֲלָתָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד מֹשֶׁה לְתַשְׁעַת הַמִּטּוֹת וְחֻצֵי הַמִּטָּה: כִּי נָתַן מֹשֶׁה נַחֲלַת שְׁנֵי הַמִּטּוֹת וְחֻצֵי הַמִּטָּה מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְלִלְוִיִּם לֹא נָתַן נַחֲלָה בְּתוֹכָם: כִּי הָיוּ בְנֵי יוֹסֵף שְׁנֵי מִטּוֹת מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וְלֹא נָתַנוּ חֵלֶק לְלוֹוִיִּם בְּאֶרֶץ כִּי אִם עָרִים לְשִׁבְתָּ וּמִגְרָשֵׁיהֶם לְמִקְנֵיהֶם וְלִקְנִינָם: כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲלִקוּ אֶת הָאָרֶץ."

כלב מבקש את חברו

"וַיִּגְשׁוּ בְנֵי יְהוּדָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כָּלֵב בֶּן יִפְנֵה הַקְּנִזִּי אֶתְּהָ אֶתְּהָ אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹקִים עַל אֲדוֹתַי וְעַל אֲדוֹתֶיךָ בְּקֹדֶשׁ בְּרִנְעָה: בְּן אַרְבָּעִים שָׁנָה אָנֹכִי בְּשַׁלַּח מֹשֶׁה עֶבֶד ה' אֹתִי מִקְדָּשׁ בְּרִנְעָה לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ וְאָשַׁב אֹתוֹ דָּבָר כַּאֲשֶׁר עִם לִבִּי: וְאִחִי אֲשֶׁר עָלוּ עִמִּי מִמִּסְיוֹ אֶת לֵב הָעָם וְאָנֹכִי מִלֵּאֲתֵי אַחֲרֵי ה' אֱלֹקֵי: וַיִּשְׁבַּע מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר אִם לֹא הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּרְכָה רַגְלֶךָ בָּהּ לֶךְ תִּהְיֶה לְנַחֲלָה וּלְבְנֶיךָ עַד עוֹלָם כִּי מִלֵּאֲתֵי אַחֲרֵי ה' אֱלֹקֵי: וְעַתָּה הִנֵּה חֲקִיָּה ה' אוֹתִי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר זֶה אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מֵאָז דִּבֶּר ה' אֶת הַדְּבָר הַזֶּה אֶל מֹשֶׁה אֲשֶׁר הִלַּךְ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָר וְעַתָּה הִנֵּה אָנֹכִי הַיּוֹם בֶּן חָמֵשׁ וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה: עוֹדֵנִי הַיּוֹם חֶזֶק כַּאֲשֶׁר בַּיּוֹם שַׁלַּח אוֹתִי מֹשֶׁה כְּכַחֵי אֲזִ וְכַלְחֵי עַתָּה לְמַלְחָמָה וְלִצְאָת וְלָבוֹא: וְעַתָּה תִּנֶּה לִּי אֶת הַהָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אֶתְּהָ שְׁמַעְתָּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי עֲנַקְתִּים שָׁם וְעָרִים גְּדוֹלוֹת בְּצִרּוֹת אוֹלֵי ה' אוֹתִי וְהוֹרִשְׁתִּים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה': וַיַּבְרַכְהוּ יְהוֹשֻׁעַ וַיִּתֵּן אֶת חֲבֵרוֹן לְכָלֵב בֶּן יִפְנֵה לְנַחֲלָה: עַל כֵּן הָיְתָה חֲבֵרוֹן לְכָלֵב בֶּן יִפְנֵה הַקְּנִזִּי לְנַחֲלָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה יַעַן אֲשֶׁר מִלֵּא אַחֲרֵי ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל: וְשֵׁם חֲבֵרוֹן לְפָנִים קְרִית אַרְבַּע הָאָדָם הַגְּדוֹל בְּעֲנָקִים הוּא וְהָאָרֶץ שְׁקֵטָה מִמַּלְחָמָה."

¹ יהושע יד, ב, ה.

² בראשית מח, ה.

³ אברבנאל יהושע יד, ג-ד.

כלב פותח בנימה חברית - היינו יחד במבצע הריגול, מי כמוך יודע - אך אם נתבונן מעט בסגנון הדברים, נזהה נימה של ביקורת. כלב מעלים את חלקו של יהושע בשליחות המשותפת, וכה דבריו: "בְּנֵי אֲרֻבָּעִים שָׁנָה אָנֹכִי בְּשִׁלַח מֹשֶׁה עֶבֶד ה' אֲתִי מִקְדָּשׁ בְּרַנֵּעַ לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ וְאָשָׁב אֲתוֹ דָּבָר כַּאֲשֶׁר עִם לִבִּי: וְאֲחִי אֲשֶׁר עִלּוּ עִמִּי הִמְסִיּוּ אֶת לֵב הָעָם וְאֹנְכִי מֵלֹאֲתִי אַחֲרַי ה' אֱלֹקֵי".⁹

כלב הזכיר את חלקו והתעלם לחלוטין מחלקו של יהושע בדבר, ולא זו בלבד אלא הוסיף ואמר:

"עוֹדֵנִי הַיּוֹם חֶזֶק כַּאֲשֶׁר בְּיוֹם שִׁלַּח אוֹתִי מֹשֶׁה כִּלְחִי אֲזַ וְכִלְחִי עֲתָה לְמַלְחָמָה וְלִצְאָת וְלִבּוֹא".¹⁰

לאמור, תם תפקידך כמנהיג ושקעה שמשך, והאיש שיכול לקבל על עצמו את המשך ההנהגה, לצאת ולבא לפני העם, זה עבדך הנאמן.

כלב משתמש בביטוי 'לצאת ולבוא' ולא בכדי. בביטוי זה השתמש משה רבנו בערוב ימיו, כאשר ביקש מה' שיורוהו מי מישראל יוכל להחליפו בתפקיד ההנהגה, "יִפְקֹד ה' אֱלֹקֵי הַרוּחֹת לְכָל בָּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה: אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֶיךָ וְאֲשֶׁר יָבֵא לְפָנֶיךָ וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֶם וְאֲשֶׁר יָבִיאֶם וְלֹא תִהְיֶה עֵדֶת ה' כִּצְאֵן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֵעָה".¹¹

ויהם כלב את העם

במסכת סוטה¹² אומרים חז"ל, שכשחזרו המרגלים משליחותם, ניסה יהושע לסתור את דבריהם, אולם העם עצר בעדו בטענה שמאחר ואין לו בנים שיטלו חלק בירושת הארץ, אין לו זכות להביע עמדה בדבר. כלב הבין שאם יסתור גם הוא את דברי המרגלים, ימצאו טענה להשתיק גם אותו. מה עשה? פתח בדברים הנראים כגנותו של משה ח"ו, וכך אמר: "וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם?", ומיד השתתקו כולם לשמוע את דברי הגנאי שבפיו, ואז המשיך ואמר: "והלא הוציאנו ממצרים, וקרע לנו את היס, והוריד לנו את המן, והגזיז לנו את השלול?".¹³

ובמדבר¹³ דרשו:

"ויהם כלב" - שבתחילה אמר להם אני עמכם בעצה, ובליבו היה לומר אמת, שנאמר: 'ואשיב אותו דבר כאשר עם לבבי ואחי אשר היו עמי המסו את לב העם' (יהושע יד, ז), וכן הקדוש ברוך הוא מעיד עליו, שנאמר: 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו' (במדבר יד, כד), כשבאו המרגלים אמרו, נאמן עלינו כלב. מיד עמד על הספסל ושיתק את כל ישראל שהיו מצווחין על משה, שנאמר: 'ויהם כלב', והם היו סבורין שהיה אומר לשון הרע, לפיכך שתקו, פתח ואמר: 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה', מיד חלקו כנגדו ואמרו: 'לא נוכל לעלות אל העם' וגו'".

כלב מזכיר ליהושע כיצד נקט בערמה והצליח להסות את העם ולומר דברים בשבחה של ארץ ישראל באין מפריע, לאחר שיהושע עצמו נכשל בכך. מסוגלותו של כלב לעמוד מול העם ולהפיח רוח של אמונה וביטחון אלא מול הדיבה שהוציאו

יהושע בן נון חילק את שבטו של יוסף לשנים - אפרים ומנשה. האברבנאל מעורר את תשומת ליבנו לכך כדי להדגיש שגם בחלוקת הארץ לנחלות המשיך יהושע בדייקנות ובנאמנות את הדרך שהנחיל משה רבו.

שוב עומד 'יהודה' מול 'יוסף'

מכאן אנו מגיעים לחלקו השני של הפרק. לפני חלוקת הארץ בגורל נגשו בני שבט יהודה ליהושע כשבראשם כלב ראש שבטם, כדי לבקש ולתבוע שינתן להם הר חברון לנחלה בלי גורל, כהבטחת ה' שיזכה כלב לרשת את הארץ, "וְעַבְדִּי כָּלֵב עֲקָב הִיתָה רוּחַ אַחֲרַת עֲמוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרָי וְהִבִּיאֲתִיו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וְזָרְעוּ יוֹרְשָׁנָה".⁴

המילים "וַיִּגְשׁוּ בְנֵי יְהוּדָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ" מזכירות לנו לשון דומה שנאמרה שנים רבות קודם לכן, כאשר ניגש יהודה האב לפני יוסף בפתח פרשת ויגש, "וַיִּגְשׁ אֵלָיו יְהוּדָה".⁶ והנה כעבור כמאתיים שנה ההיסטוריה חוזרת - כלב בן יפונה הוא בן שבט יהודה ויהושע בן נון הוא בן שבט אפרים, בנו של יוסף - כלומר שוב עומד 'יהודה' מול 'יוסף'.

הגיע הזמן לכינון המלכות

כלב מזכיר ליהושע את השליחות המשותפת שהיתה להם כאשר נתבקשו לרגל את הארץ יחד עם שאר ראשי השבטים, ואת עמידתם המשותפת בפרץ נגד דברי הדיבה שנאמרו על ידי שאר המרגלים. לעת עתה יהושע קיבל את תפקיד ההנהגה, אך תפקיד המלכות שמור לשבט יהודה. ונראה שלכך רומז כלב בדבריו, לזרז את יהושע לפעול לכינון המלכות בישראל. המילה 'ויגש' מחזקת הבנה זו, שכן כך דרשו חז"ל על דברי בועז לרות:

"וַיֹּאמֶר לָהּ בְעַז לַעֲת הָאֵכֵל גְּשֵׁי הַלֵּם", אמר רבי אלעזר: רמז רמז לה; עתידה מלכות בית דוד לצאת ממך, דכתיב ביה 'הלם'".

כלומר המילה 'ויגש' בהטיותיה השונות נזכרת בהקשר של מלכות.

בלימוד פרק י"א הזכרנו שליהושע הוקצבו מאה ועשרים שנות חיים, כמו שנות חייו של משה, אך נתקצרו שנותיו וחי מאה ועשר שנים, כי בדבר אחד שינה ממנהגו של משה - למשה נאמר כי בתום המלחמה עם מדין סופו למות, ואף על פי כן הזדרז במלחמה ולא נתעכב בביצוע מצוות ה', ואילו יהושע, כאשר בא להוריש את הארץ, נתעכב במלחמה שבע שנים, כי ידע שתפקיד ה' הנחלה ניתן לו, "וְאֵתָה תִּנְחַלְנָה אוֹתָם"⁸, וכשיסיים את תפקידו, חשש שמא יסתלק מן העולם ויוותרו ישראל כצאן בלי רועה.

מכאן שוב עולה, שכלב, בעמידתו כעת לפני יהושע, מבקש לרמוז שהגיע הזמן לעשות מעשה למען כינון מלכות בית דוד, מבית יהודה.

⁹ יהושע יד, ח-ז.

¹⁰ יהושע יד, יא.

¹¹ במדבר כז, טז-טז.

¹² סוטה לה ע"א.

¹³ במדבר רבה טז, יט.

⁴ במדבר יד, כד.

⁵ יהושע יד, ו.

⁶ בראשית מד, יח.

⁷ שבת ק"ג ע"ב.

⁸ דברים לא, ז.

“נאמר: ‘ויבא עד חברון’, ולא אמר ‘ויבאו’, לפי שהמרגלים האחרים היו יראים לבא שם מפני הענקים, כמו שאמר יזשם אחימן וגו’, כלומר אף על פי שהיו שם אלה הענקים הגדולים, בא שם כלב, לפיכך אמר לו משה שתהיה לו חברון לנחלה, ואם לא נזכר זה בספר התורה, ידוע כי אמת היה, אחר שאמר כלב ויהושע הודה לו, וכן כתוב בשופטים ‘ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה’ (שופטים א, כ).”

כוחו של כלב ככוחו בצעירותו

כלב מציין כי כוחו עתה, על אף גילו המופלג, ככוחו בצעירותו, ולכן בכוחו לכבוש את חברון ולרשתה, וביאר בעל ה"לב אהרן¹⁸:

“ככחי אז וככחי עתה למלחמה ולצאת ולבוא. שהשכל והגוף כשני צרות זה את זה, וכאשר יגבר האחד מהם יחלש האחר. לזה אמר שכוחו בו ככוח אשר היה ראוי להיות לו אז, והוא בהיותו בן ארבעים שנה, כי אז יגבר כוח הגוף. ובכוח אשר ראוי להיות עתה שהוא בן שמונים וחמש שנה, שעתה יגבר כוח השכל, ששניהם בו חזקים. ובזה אני ראוי למלחמה לשני הדברים אשר צריך למלחמה, ‘לצאת’ ממנה ולהימנע כשאצטרך, כי זה יעשה השכל כי הוא המבדיל בין העתים והיודע איזה עת מלחמה ואיזה עת ראוי להימנע ממנה, ‘ולבוא’ אליה כשאצטרך, שזה יעשה בגבורה הגופנית.”

פנייתו של כלב יחד עם פמלייתו

פנייתו של כלב כנשיא שבט יהודה יחד עם פמלייתו, תוך רמיזה לכך שהגיע הזמן לכונן את המלכות, וציון מעלותיו האישיות כמי שמתאים לתפקיד, יכולים היו להתפרש אצל יהושע כמרידה במנהיגותו. אך יהושע שומע את דברי כלב ונענה לבקשתו בחפץ לב ושולח לו את ברכתו, ו'יִבְרַכְהוּ יְהוֹשֻׁעַ וְיִתֵּן אֶת חֶבְרוֹן לְכָלֵב בֶּן יִפְנֵה לְנַחֲלָה'¹⁹.

הכינוי "וְיִבְרַכְהוּ לְכָלֵב"²⁰, מלמדנו כי כלב ראוי לתואר שבו נתכנו משה רבנו²¹, ויהושע בן נון²² אחריו, ועדות היא כי דרכו מהווה המשך למנהיגותם.

לאחר כארבע מאות שנה מאז כיבוש חברון בידי כלב, בחברון הומלך דוד, בה קבע את בירתו הראשונה, ובה מלך שבע שנים, עד שכבש את ירושלים מידי היבוסים²³.

שם שמים שגור על לשונו

בפסוקים החותמים את הפרק, ובהם דברי כלב ליהושע בן נון, בולטת במיוחד הופעת שם שמים שוב ושוב, וכך נאמר:

המרגלים האחרים, מעידה כי באישיותו חבויות תכונות של מלכות.

כלב נלחם כגיבור עם יצרו

בעל ה"מנחה קטנה"¹⁴ מבאר, שכלב פירט וציין את גילו בזמן שנשלח לרגל את הארץ - 'גֵּן אֶרֶבְעִים שָׁנָה אָנֹכִי' - כדי להראות שבגיל זה, על אף שרדיפת הכבוד והגדולה שולטים בו ביתר שאת, עמד כגיבור והרים את דגל האמונה והביטחון, וזו לשונו:

“בן ארבעים שנה אנכי בשלח משה. ואז הייתי בימי עליה, והוא הזמן אשר בו היצר הרע גובר, ובפרט שהייתי בין אחי אשר המסו וגו', והיה המסית אומר לי: 'הלא רובם ככולם שווים פה אחד בהוצאת דיבה, יהיו נא דבריך כאחד מהם...', ואני כגיבור נלחמתי עם יצרי אף על פי שהיה דומה עלי כהר ניצחתי אותו, ואם כן מהראוי לשלם לי במידה, תנה לי את ההר שיהיה לזיכרון נגד עיני שניצחתי ההר, זה יצר הרע.”

כלב מגיע עם פמליה של מלווים

העובדה שכלב לא מגיע לבדו אלא בליווי בני יהודה, אף היא מסמלת הנהגה של מלכות, שכן דרכם של מלכים לבוא עם פמליה של מלווים ויועצים, וכדברי הרלב"ג¹⁵:

“והנה באו לשם עם כלב לכבודו כי נשיא היה עליהם ויורה על זה כי הוא לבדו דבר עם יהושע.”

כלב ניצל מעצת המרגלים בגבורה

במסכת סוטה¹⁶ דורשים חז"ל:

“ויעלו בנגב ויבא עד חברון - ויבאו מבעי ליה! אמר רבא: מלמד, שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן: אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים.

יהושע, כבר ביקש משה עליו רחמים, שנאמר: ויקרא משה להושע בן נון יהושע - יה יושיע מעצת מרגלים.”

כיוון שכל המרגלים הלכו ביחד, הגמרא מניחה שכולם הגיעו לחברון, ואם כן קשה: מדוע נאמר 'ויבאו' בלשון יחיד? אלא מכאן לומדים חז"ל, שלא כולם הלכו לחברון, אלא כלב לבדו, וזאת כדי לפרוש ולהינצל מעצתם הרעה של המרגלים. כלב הלך לבדו לחברון, למערת המכפלה, כדי להשתטח על קברי האבות ולבקש רחמים.

ומדוע יהושע, שניצל אף הוא מעצת המרגלים, לא הלך להתפלל בחברון? הגמרא מבארת, שיהושע לא נזקק לתפילה על קברי האבות משום שמשה רבנו כבר ביקש עליו רחמים שינצל מעצת המרגלים בזמן שהוסיף אות יו"ד לשמו.

כלב ניצל מעצת המרגלים בגבורה כאשר פרש מהם ביזמתו והלך לבדו להשתטח על קברי האבות. כוחו של כלב בא לו מהאבות הקדושים. ומכיוון שהלך לבדו לחברון, בשכר זה ניתנה לו חברון לנחלה. וכך כתב הרד"ק¹⁷:

¹⁸ לב אהרן יהושע יד, יא.

¹⁹ יהושע יד, יג.

²⁰ במדבר יד, כד.

²¹ שמות יד, לא; במדבר יב, ז-ח; דברים לד, ה; יהושע א, א, ב, ז, טו; ח, לא, לג; ט, כד; יא, יב, טו; יב, ו; יג, ח; יד, כז; יח, ז; כב, ב, ד, ה; מלכים ב' יח, יב; כא, ח; מלאכי ג, כב; תהלים קה, טו; דניאל ט, יא; נחמיה א, ח-ז; י, ל; דברי הימים ב' א, ג; כד, ו, ט.

²² יהושע כד, כט; שופטים ב, ח.

²³ שמואל ב' פרק ב; ה, ה.

¹⁴ מנחה קטנה יהושע יד, ז.

¹⁵ רלב"ג יהושע יד, ו.

¹⁶ סוטה לד ע"ב.

¹⁷ רד"ק יהושע יד, ט.

שכברו את הזקן בקרית ארבע, שאמרו לו 'נשיא אלקים אתה בתוכנו'."

קומת המלכות בישראל הולכת ונבנית על ידי משה רבנו, יהושע בן נון ואחריהם כלב בן יפונה, ונקודת השורש שממנה יונקים כולם את כוחם היא אברהם אבינו, "האדם הגדול בענקים", שהתחיל להוביל את המערכה הציבורית ולהציע את האומה ואת העולם כולו אל תיקונו מכוח הציווי האלקי "לך לך מארץך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך: ואעשה לגוי גדול ואברכה ואגדלה שמך ויהי ברכה... ונברכו בך כל משפחת האדמה". וכך דרשו חז"ל²⁶:

"אמר רבי לוי: 'האדם הגדול בענקים', זה אברהם. למה קורא אותו 'גדול'? שהיה ראוי להבראות קודם לאדם הראשון, אלא אמר הקדוש ברוך הוא, שמא יקלקל ואין מי שיבא לתקן תחתיו, אלא הרי אני בורא את האדם תחילה, שאם יקלקל יבא אברהם ויתקן תחתיו".

"בשלח משה עבד ה' אתי... ואנכי מלאתי אחרי ה' אלקי... כי מלאת אחרי ה' אלקי... הגה החיה ה' אותי כאשר דבר... מאז דבר ה' את הדבר הזה אל משה... תנה לי את החר הזה אשר דבר ה' ביום ההוא... אולי ה' אותי והורשתים כאשר דבר ה'... יען אשר מלא אחרי ה' אלקי ישראל"²⁴.

שם שמים שגור על פיו של כלב, וכל מעשיו ומחשבותיו נתונים בדבר אחד - לקרוא בשם ה' ולגדל את שמו יתברך בעולם.

האדם הגדול בענקים

בסיום הפרק נאמר:

"ושם חברון לפני קרית ארבע האדם הגדול בענקים הוא והארץ שקטה ממלחמה"²⁵.

וביאר רש"י על פי חז"ל:

"האדם הגדול בענקים' הוא אברהם אבינו, הוא שגרם להם שהארץ שקטה ממלחמה ארבעים שנה, שנתעכבו במדבר בשכר

²⁴ יהושע יד, ז-ז.

²⁵ יהושע יד, טו.

²⁶ בראשית רבה יד, ו.